

EL LLENGUATGE

A COLL

13/II/1977

Ahir ens referiem a les vacil·lacions que a cops sorgeixen entre l'espatlla i l'esquena i, especialment, a les repercussions que aquestes vacil·lacions podien tenir en el terreny de la fraseologia popular —locucions, frases fetes i proverbis.

Hi ha un cas, dins aquesta fraseologia, en què l'esquema de possibilitats que formen espatlla i esquena es converteix en un parany en què resulta ben fàcil de caure: les frases que indiquen l'acció de dur un pes o de carregar-se'l. Aleshores no es tracta ni de l'esquena ni de l'espatlla, sinó del coll. En català tenim la locució adverbial a coll, que, exactament, segons el Fabra, vol dir «sobre la regió veïna al coll, espatlles i part de l'esquena». I il·lustra el seu ús amb aquests dos exemples: Carregar-se un feix a coll. Jesús amb la creu a coll. Aquest ús ha estat sempre molt viu i popular. Tots, un dia o altre, no disposant ni de cap vehicle ni d'un modest ruquet, hem hagut de tragar a coll, de dur a coll, aquells paquets que ens calia transportar. Però en el moment en què ens cal traduir «a hombros», — o que tenim present aquesta locució del castellà, cullem a representar-nos l'equivalència hombro=espatlla, i ja no tothom aconsegueix de conservar la capacitat d'expressar-se sense coaccions, amb l'espontaneïtat que ens feia dir a coll.

D'altra banda, aquesta solució pròpia del català ha conegut una certa expansió. En primer lloc tenim el derivat collater. «home que transporta coses a coll», és a dir, bastaix, i una altra locució adverbial, a coll-i-be, tan popular i coneguda que realment ens estalvia d'explicar-ne el sentit.

ALBERT JANE